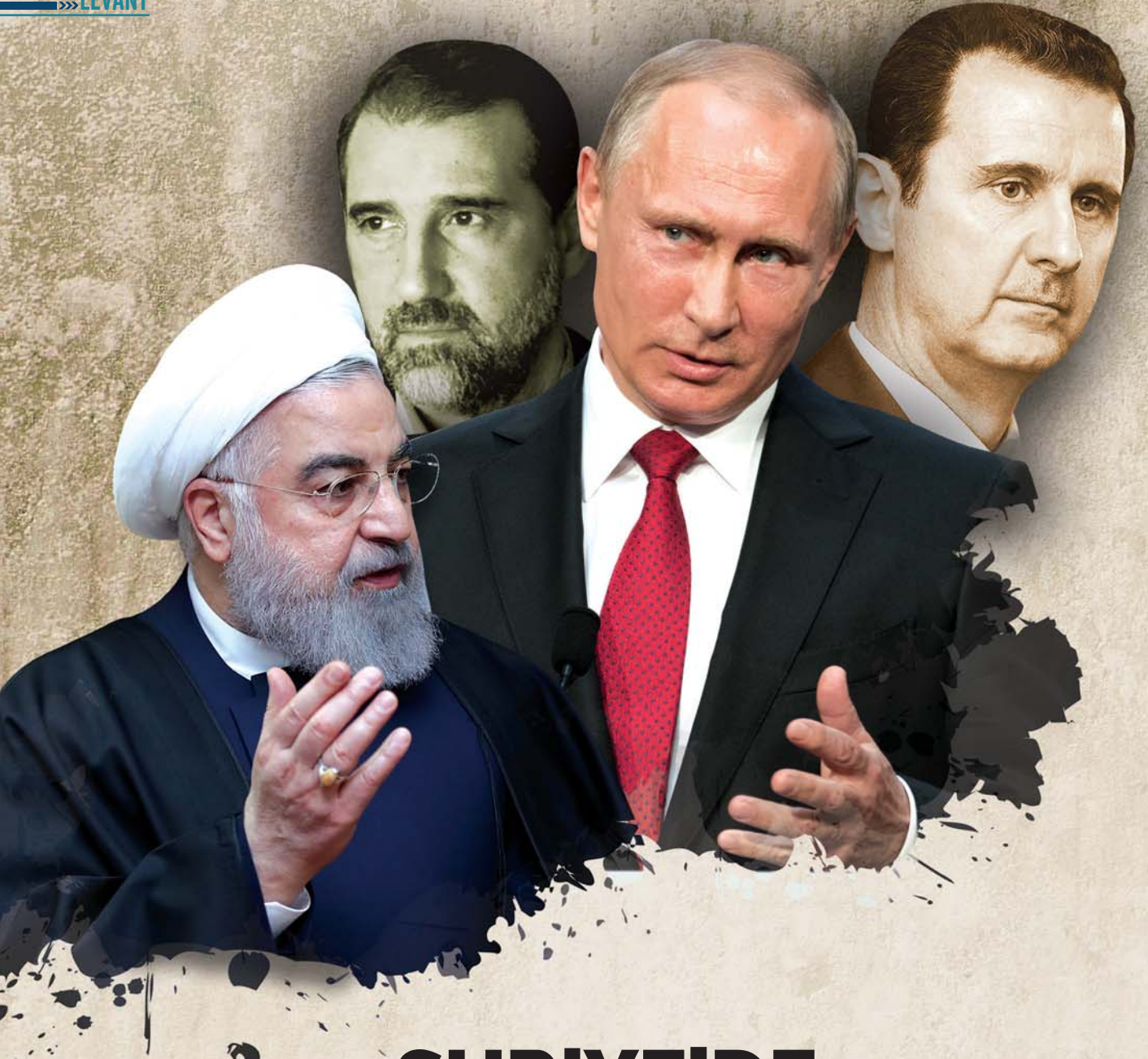

SURİYE'DE KUZEN KAVGASI NE ANLAMA GELİYOR?

Oytun Orhan

Suriye Çalışmaları Koordinatörü, ORSAM

“

Mahluf'un açıklamaları ile gündeme gelen rejim içi mücadelenin arka planına dair birçok iddia gündeme geldi. Analizlerin bir kısmında olay Suriye'de artan Rusya-İran rekabeti bağlamında açıklanmaya çalışıldı. Diğer bir düşünceye göre ise mesele dış etkenlerden bağımsız olarak Suriyeli siyasi ve ekonomik elitlerin kendi arasındaki güç ve iktidar mücadelesi ile ilgili.

”

Suriye'de gündemin İdlib, Fırat'ın doğusu ve siyasi çözüm gibi uluslararası sorunlara odaklanılan bir dönemde rejim içinde siyasi/ekonomik elitler arasında yaşanan bir güç mücadelesi su yüzüne çıktı. Beşar Esad'ın kuzeni, Suriye ekonomisinin yarısından fazlasını kontrol eden ve rejimin resmî/gayri resmî birçok güvenlik biriminin finansörü konumundaki Rami Mahluf, kendi sosyal medya hesabında Suriye güvenlik güçleri tarafından şirketlerine dönük bir saldırıya maruz kaldığını belirttiği bir video yayınladı. Mahluf, sahibi olduğu telekomünikasyon şirketi SyriaTel'e vergi kaçırma suçlamasının yöneltildiğini, iddiaların gerçeği yansıtmadığını; ancak 180 milyon dolarlık vergi borcunu ödemeye hazır olduğunu da ekledi. Mahluf, 20 Mayıs'taki son sosyal medya paylaşımında ise kendisinin ve ailesinin mal varlıklarına el konulduğunu, rejimin kararıyla 5 yıl boyunca ihalelerden men edildiğini duyurdu.

Mahluf'un açıklamaları ile gündeme gelen rejim içi mücadelenin arka planına dair birçok iddia gündeme geldi. Analizlerin bir kısmında olay Suriye'de artan Rusya-İran rekabeti bağlamında açıklanmaya çalışıldı. Diğer bir düşünceye göre ise mesele dış etkenlerden bağımsız olarak Suriyeli siyasi ve ekonomik elitlerin kendi arasındaki güç ve iktidar mücadelesi ile ilgili. Gerçeklik ise muhtemelen bunların hepsini içeriyor.

Rusya-İran Rekabeti Üzerinden Rami Mahluf Vakası

Rusya'nın Suriye'deki önceliklerinden biri, ülkenin güvenlik sektörünün yeniden yapılandırılmasıdır. Rusya, Suriye ordusunun 2011 öncesinde olduğu gibi merkezi ve profesyonel olmasını istiyor. Buna karşın iç savaş sürecinde Suriye ordusu giderek zayıfladı ve hem Suriyeli hem de yabancı milis güçlere bağımlılığı arttı. Bu milis yapılanmaların arkasındaki başlıca güç ise İran.

İran; Irak ve Lübnan'da olduğu üzere, Suriye'de de merkezi otoritenin zayıflamasını fırsata çevirerek ortaya çıkan boşluğu kendi kurduğu, eğittiği, desteklediği Şii milis yapılarla doldurmayı başardı. Şii milis güçler Suriye rejiminin kara gücü açığını kapattı ve Şam'ın kazandığı birçok askerî başarıda kritik rol oynadı. Rusya, her ne kadar Şii milis güçlerle sahada iş birliği yapsa da Suriye güvenlik yapılanmasının bu güçler dolayısıyla İran kontrolüne geçmesini kendi nüfuzu açısından bir tehdit olarak gördü. Bu çerçevede Şii milislerin etkisini dengeleyecek adımlar atan

Rusya, doğrudan kendisine yakın askerî birimler planladı. İlk olarak 4. ve ardından 5. Kolordu'yu kurarak eğitim verdi, askerî olarak destekledi ve Suriye kökenli düzensiz milis yapıları bu çatılar altında topladı.

Rusya bunun yanı sıra Suriye ordusunun elit birliği olarak kabul edilen “Kaplan Güçleri” ve başındaki Süheyl Hasan'a da destek verdi. Kaplan Güçleri, rejimin son yıllarda bütün kritik operasyonlarında en ön safta yer alan birlik oldu. Söz konusu birliğin komutanı Süheyl Hasan ise Rus ordusuna en yakın isim olarak öne çıkıyor. Buna karşın İran, başta Lübnan Hizbullah'ı olmak üzere Suriyeli, Iraklı, Afganistanlı ve Pakistanlı Şiilerden oluşturduğu milis yapıları desteklemeye devam ediyor. Halen Suriye güvenlik yapılanması içindeki temel ayrımın Rusya ve İran destekli/yanlısı kesimler arasında yaşandığı söylenebilir. Suriye'de zaman zaman Rusya ve İran tarafından desteklenen askerî birimlerin kendi arasında çatıştığı durumlar dahi söz konusu oluyor.

Rusya'nın İran'ı dengelemek adına diğer girişimi, İsrail'in Suriye'deki hava saldırılarına karşı verdiği üstü örtülü destek. Rusya'nın Suriye'ye 2015 yılında müdahalede bulunmasının ardından Rusya lideri Vladimir Putin ile İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu arasında çok sık görüşmeler gerçekleşti. Bunlar neticesinde İsrail, Suriye hava sahasını kontrol eden Rusya'nın engellemelerine maruz kalmadan Suriye'ye düzenli olarak hava saldırısı gerçekleştiriyor; ancak Rusya'nın en büyük hassasiyeti, bu operasyonların İran destekli grup-

ları hedef alması. Bu durum ise İran kanadında Rusya'ya karşı bir güvensizlik oluşmasına neden oluyor.

“

Rami Mahluf vakasının, Suriye'de giderek daha fazla su yüzüne çıkan Rusya-İran rekabeti ile bağlantılı bir boyutu da söz konusu. Rami Mahluf İran'a daha yakın bir figür ve bazı Şii milis grupların finansmanını üstlendiği de biliniyor.

”

Rami Mahluf vakasının, Suriye'de giderek daha fazla su yüzüne çıkan Rusya-İran rekabeti ile bağlantılı bir boyutu da söz konusu. Rami Mahluf İran'a daha yakın bir figür ve bazı Şii milis grupların finansmanını üstlendiği de biliniyor. Mahluf'un sosyal medya videolarının da bununla bağlantılı olduğu söylenebilir. Rusya, iç savaşın kazanılmasında kendi katkısının belirleyici olduğunu düşündüğü bir ortamda siyasi ve ekonomik nüfuz olarak İran'ın daha fazla pay al-

masından rahatsızlık duyuyor. Bu çerçevede yazılan ve konuşulan pek çok durum söz konusu. Rusya'nın İdlib'deki operasyonlar için Şam'dan daha fazla maddi katkı yapması ve gerekli finansmanı bulması yönünde baskı yaptığı da iddia ediliyor.

Rami Mahluf olayı ile paralel diğer bir gelişme, Rusya'nın Beşar Esad'a dönük rahatsızlığının arttığı ve hatta ondan vazgeçmeye hazır olduğu yönünde çıkan haberlerdir. Bu iddiaların dillendirilmeye başlanmasının nedeni, Rusya'da devlete yakınlığı ile bilinen kurumların birbiri ardına yayınladığı araştırmalar oldu. Bu çalışmalarda Suriye rejiminin rüşvet ve yolsuzluğa başladığı, yönetim becerisi sergilemediği, ekonomik sorunlarla baş edemediği gibi eleştiriler dile getirildi.

Ek olarak, Putin'e yakın olarak bilinen Yevgeny Prigozhin ile bağlantılı bir merkez tarafından yürütülen bir araştırmanın sonuçları açıklandı. Şam'ın kontrolündeki bölgelerde yürütülen araştırmaya göre, Beşar Esad'a destek verenlerin oranının %32 olduğu ortaya kondu. Yine Moskova merkezli bir

araştırma merkezinde görev yapan emekli bir Rus diplomat ise “Kremlin'in Suriyeli baş ağrısından kurtulması gerektiğini ve problemin Esad ve yakın çevresi olduğunu” söyledi.

Bu yayınlar üzerinden yola çıkarak Putin'in Esad'dan vazgeçtiği gibi sonuçlara ulaşmak abartılı olabilir. Öte yandan doğrudan Kremlin'e yakın kaynaklardan çıkan bu eleştirilerin mesaj niteliği taşımadığını düşünmek de fazla iyimser olur. Rusya'nın şu anda Beşar Esad'ın yerine ikame edebileceği bir isim yok. Ayrıca Rusya'nın Şam'da en son isteyeceği şey istikrarsızlık. Rusya böyle bir baskının Şam'da büyük iktidar kavgalarına yol açabileceğini hesaplıyor. Dolayısıyla Rusya kaynaklı eleştirileri Esad'a mesaj vermek olarak görmek daha doğru bir yaklaşım olabilir. Moskova muhtemelen Esad rejiminin ekonomik konular ve siyasi çözüm gibi konularda Rusya baskısını dikkate almasını, yani kabaca “gerçek patronunun” kim olduğunu hatırlatmak istiyor.

Ekonomik İktidar Mücadelesi

Rami Mahluf olayına iç etkenler açısından bakıldığında daha farklı çelişkiler ortaya çıkıyor. Buna göre Şam'da yaşanan güç mücadelesinin arkasında Suriye ekonomisini büyük ölçüde kontrol eden Rami Mahluf'a karşı ekonomik iktidarı ele geçirmek isteyen Samer Foz ve diğer bazı aileler arasındaki rekabet yatıyor. Kampanyanın arkasındaki isimlerin başında Beşar Esad'ın eşi, Humuslu önde gelen Sünni bir ailenin kızı olan Esmâ Esad var.

Rami Mahluf'un video açıklamasında mezhepsel vurgulara yer vermesinin temel nedeni karşı-sındaki Sünni kökenli iş insanlarına karşı rejim içindeki Alevi kesimlerin desteğini alabilmek. Rami Mahluf'un kuzeni Sameeh Roubh da bu iddiayı destekler biçimde "Esad'ın rüşvete bulaşmış rejim destekçisi Sünnileri görmezden gelirken Alevi mezhebine mensup kesimlere saldırdığını" belirttiği bir açıklama yaptı.

Son olarak operasyonun arkasında yatan nedenlerden biri Şam'ın yaşadığı ekonomik zorluklar olabilir. Suriye ekonomisi, yıllardır devam eden iç savaş, artan ABD ekonomik önlemleri, Rami Mahluf'un dahil olduğu çok sayıda Suriyeli iş insanlarına dönük yaptırımlar gibi nedenlerle büyük bir ekonomik kriz içinde. Bütün bu nedenlerle rejimin savaşı finanse etmek adına Rami Mahluf'un servetinin bir kısmını almak niyetinde olduğu söylenebilir. Hatta rejimin sadece Mahluf'un servetinden ziyade en büyük nakit akışı sağlayan SyriaTel şirketine de göz koymuş olması ihtimal dahilinde.

“**Türkiye meseleye büyük ihtimalle fırsat odaklı yaklaşacaktır. Birincisi, bu olay Suriye rejiminin ekonomik anlamda içinde bulunduğu zor durumu göstermesi açısından önemli. İkincisi, Rami Mahluf olayı, rejimin elitleri arasında sert bir iktidar savaşı olduğunu ortaya koymaktadır.**

Çatlak derinleşirse ne olur?

Rami Mahluf olayı muhtemelen iç ve dış etkenlerin etkisiyle ortaya çıkmış bir mesele ve sonuçları açısından da rejim içi güç dağılımı ve Suriye'de Rusya-İran rekabetinin seyri konusunda sonuçlar doğurması beklenmektedir. Olası senaryo, sistemin en güçlü bileşenlerinden olan Rami Mahluf'un ekonomik pastadaki baskın rolünün farklı aktörler tarafından paylaşılması ve elindeki finansal kaynakların bir kısmına devletin el

koyması. Bunun İran destekli milislere aktarılan finansal kaynaklar açısından bir kesintiye yol açması kaçınılmaz.

Mahluf vakası Türkiye'nin etki edebileceği ve Türkiye açısından doğrudan sonuçları olacak bir konu olarak görünmemektedir. Diğer taraftan Türkiye meseleye büyük ihtimalle fırsat odaklı yaklaşacaktır. Birincisi, bu olay Suriye rejiminin ekonomik anlamda içinde bulunduğu zor durumu göstermesi açısından önemli. İkincisi, Rami Mahluf olayı, rejimin elitleri arasında sert bir iktidar savaşı olduğunu ortaya koymaktadır. Rejim içindeki çatlak zaman içinde derinleşebilir ve süreç rejimin zayıflamasına neden olabilir. Türkiye bu durumu rejim karşısında elini güçlendirecek bir gelişme olarak görecektir. Türkiye için son fırsat alanı da İran'ın Suriye'deki etkisi ile bağlantılı. Türkiye için birinci öncelik olmakla birlikte Suriye'deki İran etkisinin dengelenmesi ve Şii milislerin ülke dışına çıkarılması önemli bir konudur. ■